

Bu belirlemeyi Literature and Globalization (Edebiyat ve Küreselleşme) kitabından aldım. Yazar çok sayıda örnek veriyor ama bu kadarına gerek bulunmuyor. Dünya edebiyatını izlemek mümkün değildir. Her dilde üretilen sayısız yapıt bulunuyor ve bunların ancak bir bölümü İngilizce, Fransızca, Almanca gibi dillere çevriliyor. İspanyol, Rus, Çin, Japon edebiyatları ayrı bir deryadır denilebilir. İngilizce dünya dili olduğu ve çok sayıda ülke yıllarca İngiltere'nin sömürgesi olduğu için artık bağımsız olan bu ülkelerin yazarları İngilizce yazıyorlar. Mesela Hindistan edebiyatının önemli örneklerini İngilizce bulmak mümkündür hatta ilk olarak bu dilde yazılmışlardır bile denilebilir.

Yine de okunacak kitap sayısı çok hem de çok fazladır.

Yalnızca bu alanda değil...

Doğa bilimleri dahil her alan kendi içinde bölümlere ayrılmıştır. Mesela genel olarak felsefeci yoktur. Hangisi? İlkçağ mı, orta çağ mı, yeni çağ mı, son dönem mi? Bunlar da kendi içlerinde bölümlere ayrılıyorlar.

Politik bilim, sosyoloji de böyledir.

Doğa bilimlerinde fizikçi olmak eskidendi, şimdi hangi fizikçi sorusuna cevap vermek gerekir.

Herhangi bir alanın alt alanlarında bile üretilmiş olan her şeyi okumak mümkün değildir.

Kitapların yanı sıra her alanla ilgili çok sayıda ve değişik dillerde dergiler yayınlanıyor. Alanla ilgili temel bilgilere sahip değilseniz bu dergileri okuyamazsınız, okusanız da anlamazsınız.

Çok okumak iyidir ama çözüm değildir; o zaman çözüm nedir?

Kitap, dergi, makale okurken seçmesini bilmek gerekiyor. Herhangi bir konuyu öğrenirken her zaman doğru yerden başlamayabilirsiniz ama bunu düzeltebilirsiniz. Burada genel kültür düzeyi belirleyicidir. İyi bir genel kültürü olan kişi çok sayıda konu hakkında ayrıntılı değil ama temel belirlemeler düzeyinde fikir sahibidir. Bu düzeye ulaşmak zordur ve abur cubur okuma da dahil gerçekten çok okumanız gerekir. Ardından okuma daha seçmeci olur.

Bu okumalar aracılığıyla herhangi bir konuda gerekli bilgiyi nereden bulabileceğinizi de öğrenirsiniz. Kaynak var ama bunları nasıl bulabilirsiniz? Bilgiye ulaşmayı bilmek, bilmenin önemli bir bileşenidir.

Bu bilgi yığını içinde genelleme yapabilmeyi bilmek belirleyici önemdedir. Küçük bilgilerden hareket edilerek genelleme yapılmaz. Bir konuda genelleme yapabilmek, konuyla ilgili bilinenleri birleştirebilmek ve tablo çıkarabilmek demektir. Bu tablo, genele bakış anlamına gelir. Bazı ayrıntılar doğaldır ki eksik olacaktır ama tablo size genelin bilgisini verecektir.

Bu anlattıklarımın kısa adı özet çıkarabilmektir. Mesela 50 sayfalık bir metni iki sayfada nasıl anlatabilirsiniz? Öyle anlatacaksınız ki, okuyan kişi uzun metindeki önemli bütün belirlemeleri öğrenmiş olacak, doğaldır ki ayrıntılar eksik kalacaktır.

Ana fikir nedir, yan fikirler nelerdir ve bunlar birbirine nasıl bağlanmaktadır?

İyi bir özet bunları içerir.

Son üniversite eğitimimde felsefe ana bölüm iken yan bölüm etnoloji idi. Yan bölümde yazım kuralları gibi sıkıcı bir ders vardı, zorunlu olarak alıyorsunuz. Bir gün birkaç sayfalık bir metin verildi ve bunun yarım sayfada anlatılması istendi. Basit bir iş aslında... Sonraki derste hoca herkesin kağıdındaki eksikleri tek tek açıklarken bana; Almancanda eksikler var ama özet çok iyi, bunu nasıl yaptın, dedi. Sınıftakiler benden yaklaşık 40 yaş küçükler ve büyük bölümü pek

yapamamıştı. Ben de küçük yaşta öğrendiğimi söyledim.

Liseyi 1967’de bitirdim ve ilkokul, ortaokul ve lisede iyi eğitim gördüm. O yıllarda büyük kentlerdeki devlet okulları çok iyiydi. Önemli eksikler de vardı tabii. Mesela çoğu öğrenci için bela ders kompozisyondu. Metinde başlangıç, gelişme, sonuç bölümleri olmalıdır dışında öğrendiğiniz bir şey bulunmuyordu.

Lise sondaki bitirme sınavında kompozisyon konusunu hala hatırlarım: İsrail ile Arap ülkeleri arasında 6 gün savaşı yeni bitmiş, İsrail kazanmıştı. Bu savaş hakkında yazmamız istendi.

17 yaşındaki bir insan bu savaşla ilgili ne yazabilir?

Eğer günlük gazete giren bir evde değilseniz ve her gün gazete okumuyorsanız, ne yazacağınızı bilemezsiniz. İsrail ordusunun özellikle Mısır ordusunu aniden bastırdığını gazetede okumuştum ve kompozisyonu da zamanı iyi değerlendirmenin önemi hakkında yazmıştım. Geçtim ama arkadaşların çoğu ikmale kaldılar.

Sorulacak soru mu bu?

O iyi eğitimin böyle garip yanları da vardı.

Bu eğitim yıllardan beri bulunmuyor, biliyorum.

Hacettepe Üniversitesi Felsefe Bölümü Başkanı İona Kuçuradi’nin şöyle bir belirlemesi vardı: Öğrencilerin en büyük sorunu her olayı tek başına görmeleri, aralarında bağlantı kuramamalarıdır.

İstediğiniz kadar çok okuyun; okuduklarınız arasında bağlantı kurarak tablo çıkaramıyorsanız çoğu metni boşuna okumuşsunuz demektir.